

Numerul 34.

Oradea-mare 21 august (3 septembre) 1905.

Anul XLI.

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Prolog.

Reprezentat de diletanți la inaugurarea scenei din sala festivă a Muzeului național din Sibiu, la 9 22 aug. a. c.

Teatrul înfașează o livadă între munți.

Scena I.

POETUL coborind la vale.

Umblat-am văi și dealuri, văzut-am cu mândrie
Că neamul nostru are o mare bogăție
De frumuseți ascunse, ce alții n'au.

Păcat

Că noi nu prea cunoaștem, ce-avem mai minunat.
Ne-am dus în lumi străine ș-am învățat în ele
Limbi, datini și cultură, cu cheltueli, munci grele.
Ne-am închinat cu fală la tot ce-a fost străin
Ș-am dat uitării neamul și sângele român!
Nici n'am visat, că ceea ce 'n lume ne 'ncântase,
Aveam și noi, mai neaș și mai frumos, acasă,
Ascuns în neamul nostru.

Și până când am stat
Prin lumile străine și lor ne-am închinat,
Aici în casa noastră, comoara părăsită
A trebuit să 'ndure o crâncenă ispită;
A fost un pom cu fructe ce stă 'n drum nepăzit,
Câți trecători mai lacomi, cu toți l-au ciungărit;
Toți ș-au cules din poame ce-au fost mai minunate,
Ba rupt-au chiar și ramuri de fructe încărcate;
Dar ori cât ni-l dubiră, de loc nu s'a uscat,
Căci este-un pom ce veacuri stă sus neclătinat;
Cât îl zdrobești mai tare, dă ramuri mai vânoase,
Cât îl despoi mai crâncen, ai poame mai frumoase.
Din vechile-i podoabe mulțimi s'au stins și dus,
Dar astăzi și mai mândru ridică fruntea 'n sus.

(Privind în jur, merge înainte.)

Trecut-a noaptea lungă și soarele resare,
E vremea să ne punem la lucru, mic și mare!

Sus steagul luminării prin văi și prin Carpați,
Să ne-adunăm sub dânsul, Români ca niște frați!
Să scoatem la iveală comoara nesecată,
Să-i facem scut de-apururi, ca 'n veci și nici odată
Să n'o despoaie nimeni, să crească pentru noi,
Să 'nsufle mângăere în timpuri de nevoi;
În zi de bucurie ne facă serbătoare
Și ori și când ne fie o fală 'nălțătoare!

Scena II.

POETUL și un țaran MOȘNEAG.

POETUL.

Ei ce mai faci, moșnege?

MOȘNEAGUL.

Da merg s'aduc și eu
Din uscături ce-s harnic.

POETUL.

Ești dârz.

MOȘNEAGUL.

Năravul meu.

Cam dârz, dar n'am ce face; năravul cel din fire,
Cum spune vorba aia, nu are lecuire.
Așa mi-a fost ursita, să-mi fie în veci urit
Ori ce-i stricat și mârșav și tot ce-i schimosit.
Și de-mi arunc privirea la noi și 'n alte sate,
Văd cum se surpă toate ce-au fost din moși păstrate;
Bătrâne obiceiuri frumoase, românești,
Se perd, se sting încetul și 'n turmă te trezești
Cu altele, străine, în loc de flori — scăete,
Cari ni se șed întocmai ca nuca la părete.
Țăranca, fala noastră, își uită de resboiu
Și-și cumpără prin târguri găteală cu forfoiu;
Chiar graiul nostru neaș se pare că se schimbă
Și vorbele străine îți frâng săraca limbă;
Cântarea trăgănată și doina cea cu dor

Încep să se prefacă vârtej îmbătător;
Ne mestecăm prea tare, ca grâul în neghină,
Abia ne mai cunoaștem de pătura străină,
Întoarsă-i roata vremii și noi suntem de jos
Și nu văd mântuință.

POETUL.

Ba e, moșneag duios.
Să facem un teatru, o casă minunată,
Și s'adunăm într'ansa tot ce-am avut odată
Și tot ce-i azi al nostru: graiu, datini, port și cânt
Și tot ce are neamul mai prețios, mai sfânt;
Să le păstrăm pe toate, ca 'n veci să nu ne piară,
Să ne 'ncălzim la ele, să ne ridice iară!

MOȘNEAGUL.

Să-ți fie gura d'aur, că bine mai vorbești!
M'ai mângăiat cu totul, mi-ai dat puteri cerești;
Sunt tiner, sprinten iară, ca și odinioară,
Me duc, alerg, sbor iute, ca paserea ușoară,
Să văd pe toți Români, la toți să le vestesc,
Ca într'un gând să facem, teatru românesc.

(Ese.)

Scena III.

POETUL *singur.*

Toți într'un gând! O! par că din ceruri ni se spune.
Toți într'un gând, Români, am face o minune.

Scena IV.

POETUL *și o societate de domni și dame.*

UN DOMN.

Pe pajiștea aceasta e bun loc de maial.
(Zărind poetul)

Ce mai visezi, poete?

POETUL.

Un vis național.
Visez că-mi văd tot neamul făcându-și un teatru.

AL DOILE DOMN.

Nu mai visă, poete; deschide-ți ochii 'n patru,
Vezi marea nepăsare dormind în jurul teu.

AL TREILE DOMN.

Te sprijinim, nu-i vorbă; dar lucrul este greu,
Suntem săraci.

O DOAMNĂ.

Nu este atât de greu, cum pare.
Venim și noi, Românce, dând sprijin la 'nălțare;
Căci unde se lucrează de neamul românesc,
Femeile române de-acolo nu lipsesc.

POETUL.

Podoaba națiunii, Românce 'ncântătoare,
Pe cari ne-au dat din ceruri să fiți al nostru soare;
Voi ne-ați scutit căminul în timpi de vijelii,
Și voi faceți viața un raiu de veselii;
Puterea voastră-i mare, e chiar nemărginită,
De vreți și voi, sunt sigur de 'nvingerea dorită.
Și Thalia Română se va 'nălță 'n curând,
Me 'nchin smerit acestui măreț și falnic gând.

Scena V.

Aceiași și MOȘNEAGUL.

MOȘNEAGUL.

Cutrierat-am munții, prin tulnic dat-am veste
Și vin de pretotindeni, bărbați, flăcăi, neveste.

Scena VI.

Aceiași și un Chor din Banat.

CHORUL *întră cântând.*

Iată ziua mult dorită,
Iată ziua fericită,
Haidem să ne bucurăm!
Și cu toții dimpreună,
Vesel și cu voie bună,
Un teatru să 'nălțăm!

Un teatru, ce se poarte
Steagul lui în ori ce parte
La Români doritori;
Pretotindeni să ne fie
Un izvor de bucurie,
Să ne facă serbători.

Scena VII.

Aceiași și o ceată de Călușeri din Ardeal.

Vătaful *salutând cu bâta.*

Trăiască teatru românesc!

(Jucând *singur.*)

Unu, doi, trei, copile, măi! Rupe-o!

(Jucând *toți.*)

Nu te da, măi! Rupe-o copile!

(După ce s'a jucat Călușorul, Călușerii, coriștii coristele
și celelalte țărance, dimpreună cu domni și damele fac un cerc
și joacă hora.)

POETUL.

Uniți așa cu toții, frumosul nostru vis
Par că-l vedem aieve: Teatru e deschis!

(Cătră public.)

Stimate, scumpe public, rugămu-te primește
Cu drag silința noastră făcută 'n românește;
Ne trece cu vederea greșelile ce-am spus...
E greu tot începutul... Ș-acum cortina sus!

Iosif Vulcan.

Irotei Dumbravă.

(Urmare si fine.)

Am mai vorbit cu ea de patru ori de atunci și
cu cât eră mai rece și mai nepăsătoare față de mine,
cu atât o iubiam mai mult. Vedeam bine că nici grija
nu mi-o are și me siliam să nu i-o am nici eu, dar
nu puteam. Odată am întâlnit-o la prietena mea blondă.

Când am văzut-o, nu știu ce duch reu me tot
îndemnă să nu-i vorbesc nici un cuvânt, așa am și
făcut, dar numai eu știu câtă sfortare sufletească mi-a
trebuț la asta.

În seminar aveam un prieten, în a cărui sinceritate
nu m'am îndoit nici odată și despre care dacă

nu me 'nșel — ți-am amintit în scrisoarele mele. Lui i-am spus cât de puternic e focul ce s'a aprins în mine.

Într'o dup' ameză vine la mine și me bate pe umeri:

— Am vorbit cu Aurelia!

Mi-a spus că a întâlnit-o pe uliță și a însoțit-o până acasă. De mine înse n'a vorbit deocamdată, fără va vorbi când i se va da prilej.

Altădată însumi l-am văzut trecând pe uliță cu ea alături, erau foarte veseli amândoi.

Seara mi-a spus că a vorbit tot de mine și că — mi-a trimes salutări.

Știrea asta, se înțelege, am primit-o cu foarte multă rezervă, o să vezi tu că drept am avut.

Aici Irotei încetă pe câteva minute, resuflă odată din greu, se uită la tuspătru păreții ca și când s'ar fi temut să nu aibă urechi, apoi continuă:

O săptămână după aceea, m'am dus la prietena mea brunetă, eram doritor să mai vorbesc fleacuri și să — mai aud ceva de Aurelia.

Cum am intrat în casă, a început a me certă — și pe dreptul, pentru că nici de trei luni n'am mai cercetat-o. Pe urmă s'a liniștit — n'ai idee cât e de frumoasă o femeie când se liniștește din mânie — și m'a întrebat:

— Ei prietene, ce-ți mai face ai dragă de ini-mioară ?

— Face bine al naibii — i-am răspuns, își plânge nebuniile de alte dăți.

Prietena mea a ris cu hohot și mi-a replicat:

— Într'adevăr, curate nebunii!

Acesta a fost un răspuns neașteptat. Me așteptam adică să verse și ea un balzam de mângâiere peste suferințele ce le înduram — și când colo — me desiluzionează și ea.

— Știi o noutate ? încep eu din nou.

— De unde să știu, pe la noi nu umblă nou-tățile.

— Un seminarist se interesează de Aurelia.

Nici să fi fost lovit de un fulger nu m'aș fi cutremurat cum m'am cutremurat atunci. Foarte cu greu mi-am putut păstră o umbră de sânge rece și foarte cu greu am putut scoate din gură cuvântul:

— Care ?

A spus numele bunului și sincerului meu prieten. Mi-am forțat un zîmbet:

— Asta nu-i adevărat. E om acela cu mințile la loc și mi-e cel mai bun prieten. De unde ai auzit-o și asta ?

— Mi-a spus-o ea însaș, dar o poți auzi dela ori care domnișoară din orașul nost.

— Asta nu-i adevărat ?

Acesta a fost răspunsul cel din urmă, dar în internul meu numai eu știu ce luptă s'a pornit.

El, pentru care aș fi fost în stare să-mi dau sufletul...

El, care spunea că me iubește mai mult ca pe ori cine, căruia i-am împărtășit toate necazurile și durerile mele...

Eram verde, eram negru, eram galbin și nu știu mai cum eram. Prietena mea și-a împreunat mâinile și a zis speriată:

— Vai, cât ești de palid!

Am lăsat-o și m'am dus, n'am fost capabil să mai ascult adevărurile ori neadevărurile cari le spunea.

Încă în seara aceea am luat de scurt pe bunul meu prieten. El, se înțelege, a tăgăduit totul, dar a mințit.

Sunt, frate, oameni cari ai sta să jori că-s în-geri în trup, până ce la urmă te convingi că nimic nu e mai murdar ca tocmai sufletul lor.

Prietenul meu avea o purtare nu se poate mai bună, eră cel mai zelos întru împlinirea datoriilor religioase și totuș — ce om murdar eră!

De mi-ar fi spus măcar adevărul, ce om fericit ar fi făcut din mine!

Când omul iubește cum am iubit eu, nici o putere lumească nu-i poate stinge iubirea, decât convingerea, că ea iubește pe altul. Știam eu că ea nu me iubește, dar că iubește pe altul ? Aceasta a desmințit-o însuș acel „altul“. Ba m'a asigurat tot mai mult de sinceritatea, trăinicia, vecinicia prieteniei sale.

— Me doare mult, spunea prietenul meu, că tocmai tu să-ți inchipui astfel de lucruri, despre mine, om mare și cât de curând candidat de însurătoare.

I-am crezut cuvintele, ce să-i faci, prea tare a fățăr sinceritatea...

Acum... urmează catastrofa.

Eră o zi frumoasă de maiu, cu soare cald, cu miros de flori și cu cântec de paseri. Steteam în curte la umbra de castani, din când în când ieșiam în poartă, să număr trecătorii, să văd dacă nu-i și soarele meu printre ei.

Ceasul din turn a bătut patru și numai la câtăva vreme după aceea mi-am tras pe seamă: cât de dogit a bătut! Dar nici prin minte nu-mi trecea atunci să fie acesta semnul unei nenorociri; atunci nu credeam în de-aceste.

Am mai ieșit odată în poartă și am văzut-o. Eră palidă ca nici odată, dar așa cum eră, eră de mii de ori mai frumoasă ca ori când.

Mi-am luat pălăria din cap, mi-a zîmbit. O, zîmbetul ei! A trecut mai o jumătate de an decând nu mi-a mai zîmbit. Zîmbetul acesta, nu știu, dar mi se părea a fi prea a milă, asta pe loc am observat-o.

Săracul de mine! Am ajuns să-mi zimbească fețele de milă!

M'am retras din nou, n'am vrut s'o mai urmăresc, căci prea m'aș fi amărit.

Când am ajuns din nou în curte, am aflat acolo pe prietenul meu îmbrăcat de vizită și cu bastonul în mână. L-am întrebat așa indiferent:

— Unde te duci ?

El mi-a răspuns repede, așa că mai mi-a tăiat vorba:

— Me duc la prăvălie!

Și cu aceste m'a lăsat în curte.

Hm! Me duc la prăvălie! Să vedem la ce prăvălie se duce „dulcele“ meu amic.

Am ieșit iar în poartă și l-am urmărit și pe el, până... a trecut pe uliță în care locuia prietena mea brunetă și în care bine înțeles nu eră nici o prăvălie.

— Aha!

Ce crezi c'am făcut ? Am ieșit repede și eu, mai ales că nu eram chiar reu îmbrăcat și am tăiat-o drept spre uliță cu pricina. Când am ajuns în colțul uliții, el eră ajuns la prietena mea, tocmai întră pe poartă. A trebuit să stau locului, pentru că dintr'odată mi s'a făcut întuneric înaintea ochilor, și simțiam ceva ca niște cuțitașe strătându-mi creerii. Dar mi-am venit în fire și-am început a me cugetă serios.

Ori e Aurelia acolo, ori nu e acolo.

Dacă nu e acolo, de ce a zis mizerabilul că merge la prăvălie?

Dacă e acolo, cel puțin să văd cu ochii ceea ce nu mi-a crezut inima.

Într-o minută am fost la prietena în curte. Am aruncat o privire, așa ca din întâmplare pe porțița deschisă larg a grădinei și... am simțit picioarele îndoindu-mi-se, eră să me prăvălesc acolo ca un bolovan.

Pe o laviță din fundul grădinișii ședea Aurelia cu prietenul meu, se țineau de amândouă mâinile și se uitau unul în ochii altuia, ce fericiți erau!

În primul moment nu știu ce idei mi-au trecut prin minte, dar apoi m'am stăpânit și m'am hotărât să me întorc de unde am venit, să nu le stric fericirea.

Ce bine ar fi fost de ar fi fost așa! Dar soartea altcum a voit.

Când adică am pus mâna pe clanță, a ieșit prietena din casă și m'a văzut.

A, tu aici! Vino în grădină că mai am acolo oaspeți!

Ce să fi făcut? Am mers cu ea alături pe cărăruia din mijlocul grădinișii. Aurelia și prietenul meu și-au fost reluat poziția prescrisă de regulile bontonului. Când m'au văzut, am observat la Aurelia un zîmbet disprețuitor, iar la prietenul meu o tresărire ușoară.

La mijlocul cărării eră o secure. Am luat-o în mână și am întrebat pe prietena:

— Ce cată securea asta aici?

— A uitat-o tata când a bătut niște pociumbi.

N'am mai lăsat-o din mână și fără nici un gând reu m'am apropiat de cei de pe laviță.

Mi-am scos pălăria. La început eră tăcere, mai apoi a întrerupt-o Aurelia:

— A, domnu Dumbravă! Ne bucurăm, ne bucurăm!

Am stat înțepenit în loc. Cât eră de frumoasă și atunci și cât de mincinoase vorbele ce-i ieșiau din gură.

Asta am cugetat-o în momentul acela, în momentul următor înse n'am mai fost în stare să cuget, mi-am pierdut judecata.

Atâta știu bine că am ridicat securea în sus și până să bați în palme — capul Aureliei, cu părul ei negru și bogat, a fost despicat în două, iar lavița stropită cu un val de sânge cald. Prietena mea a leșinat, iar mizerabilul a strigat și a fugit să cheme oameni la fața locului.

Mizerabilul, lașul! De ce n'a stat să-l trimet și pe el c'o lovitură în brațele mamonei, să-i pipăiu și lui o leacă moalele capului, ori, ori, ori de ce nu mi-a smâncit securea, de ce nu m'a scăpat el c'o lovitură bine potrivită de chinurile ce le-am suferit mai apoi?

Să fi fost eu în locul lui, i-aș fi mușcat beregata cu dinții dacă alta n'aș fi putut face, apoi aș fi murit și eu lângă Aurelia.

Așa înse, în poziția în care me aflu, n'am fost capabil de una ca asta. Me uitam cu indiferență când la ochii atât de frumoși odată și atât de uriți acuma ai Aureliei, când la prietena mea leșinată și... n'am simțit nici o remușcare.

Aceste toate s'au petrecut în câteva clipe, până am observat că aleargă oameni cătră fundul grădinișii.

Numai atunci mi-am dat seamă de situație. Nu știeam ce alta să fac decât să sar pălanul și să fug.

Și am fugit — deadreptul la poliție.

E de prisos să-ți mai spun câtă supărare am cauzat părinților mei prin fapta asta neprecugetată. E

de prisos să-ți mai spun prin câte judecăți am trecut. Fie destul dacă-ți voi aminti că după multe recursuri am fost osândit la trei ani închisoare, din cari o jumătate de an mi-au iertat-o acum în trei săptămâni. Și dacă am scăpat, am plecat deadreptul aici, să-mi îngrop între zidurile aceste sfinte tot restul de viață ce-l mai am, să sting remășițele tuturor fărădelegilor mele, să me împac cu Dzeu, pe care prin uritele mele fapte atâta l-am mâniat“.

Cu aceste și-a isprăvit Irotei povestea.

I-am adus de mâncare, apoi l-am lăsat să-și odichnească trupul obosit de atâta drum și m'am dus la starețul.

I-am istorisit tot ce am auzit dela Irotei și m'am rugat să-l primească în mănăstire. Cu mari greutateți am isbutit a-l convinge despre ceea ce la început nici eu nu credeam — că o să fie călugăr bun.

În anul de probă Irotei s'a purtat foarte bine. Întreaga ziuă se rugă și lucră. Nu-mi aduc aminte să fi zîmbit vre-odată din ceasul în care a intrat aici și până când sufletul lui blând s'a mutat dela noi.

Îi aduceam câte-odată aminte de Aurelia, atunci vărsă o lacrămă și suspină:

— S'o ierte Dzeu că-i bun și mare.

Eră slabcântăreț, dar cu atâta sentiment execută cântările, încât toți îl preferiau pe lângă cei mai buni cântăreți chiar. Mai ales la Pavcerniță când suia pe tripodiu și cântă „Znami Bogul“, se umplea de o veselie dumnezeiască ce ne mișcă pe toți.

Când a murit, starețul antecesor al meu a plâns mult, atunci de sigur și-a adus aminte de Aurelia. De când am ajuns eu stareț și până la adormirea lui, mi-a fost mâna dreaptă în toate, de aceea pierderea ce am suferit, prin nimic nu se poate resplăti.

Me liniștește singur gândul că poate el va fi fericit, în locul de verdeață, în locul de odihnă, unde nu este nici întristare nici suspinare, ci viață fără de sfârșit.

Acesta a fost Irotei Dumbravă!

Cele din urmă cuvinte i-au fost:

— Spune părinților să me ierte, roagă-te lui Dzeu pentru mine și pentru A-u-r-e-l-i-a, apoi și-a sfârșit și viața de pustnic, petrecută în adevărată smernie și cuvioșie. Acuma dacă vrei, putem merge să-i vedem mormântul —“

Ne-am dus. O ridicătură de pământ, pe care au început a resări buruieni, c'o cruce de lemn slab cioplită la cap, acesta eră mormântul lui Irotei. Am rupt câteva flori selbatece și le-am presărat pe țărina ce ascundea într'ansa o viață atât de sbuciumată.

În astă vreme părintele stareț și-a ridicat potca-piul și a început a întonă pe o arie mie puțin cunoscută, un cântec religios rusesc:

*Znami Bog,
Razumite iazätze
Ipoca riaite sia:
Iaco znami Bog!*

M'am însuflețit și eu și drept prin os al dragostei ce nutriam acestui necunoscut reposat, am cântat acelaș cântec, dar românește și pe arie românească:

*Cu noi este Dumnezeu,
Înțelegeți neamuri
Și ve plecați:
Că cu noi este Dumnezeu!*

Dumnezeu să-l ierte!

Teodor Lazar.

Florida

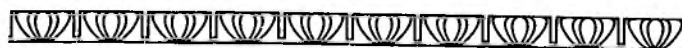
Todoran.*

Țandură ruptă din cruce,
Prin Dobrogea cine fuge
Pe cal negru 'ncălecat,
Cu arme grele 'ncărcat?
— „Fuge un oștean român
Să alunge pe păgân.
Și cum fuge,
Cum se duce,
Nime 'n lume nu-l ajunge,
Nici pușcașii cu pușca,
Nici tunarii cu gloanță“.
— „De fugit de ce-mi fugiá?
— „Da fugiá la Grivița,
Ca să sune trimbița,
Trimbița împărătească,
Românii să se gătească,
Și pe Turci să mi-i oprească,
Că vreau în marea turbare
Să treacă Dunărea mare,
Ce-or găsi, să prăpădească,
Țara să le-o jefuiască.
Cum marea,
Cum ajungea,
La oaste veste dădea
Și oastea mi se gătiá.
Când e cătră prânzișor,
Toată oastea-i pe picior;
Când e cătră prânzu mare,
Toată oastea-i pe picioare;
Când erá cătră ujiná,
Se băteau cu viața-'n mână;
Când erá cătră sfințit,
Oastea tare s'o rărit,
Feciori tineri mi-o perit,
Feciori tineri cu părinți,
Și bătrâni cu copii mulți.
— „Printre ei cine-mi muriá
Și 'n dureri se chinuía?“
— „Da oșteanul Todoran,
Pân' ce de știre le-o dat
Că vin Turci din Țeligrad“.
— „După el cine-mi plângea?“
— „O nevastă tinerea.
Tinerea și frumoșea,
Cu cinci prunci pe lângă ea,
Tot plângea
Și se frângea,
Milă dela toți cerea,
Dar nime n'o miluía.
Numa 'naltu împărat
Cum de asta a aflat,
Pân' la dânsu o chemat
Și din graiu i-o cuvântat:
„Tu nevastă draga mea,
Tare nu te întristá,
Că io bine te-oiu ținea,
De mi-i da pruncuții mie,
Să-i învăț la cea popie“.
Dar nevasta cuvântá:
„Să trăești Măria Ta,
Tare nu te mânia,

Că copiii nu ți-oiu da,
C'am pus mare jurământ,
Pe-al bărbatului mormânt,
Că copiii nu mi-oiu da,
Fără vreau a-i învăța
Cu pușca, cu sulița,
Ca să îmi știe umblá.

Cul. de :

Teodor A. Bogdan
învățător în Bistrița.

Steaua Orientului.

Roman istoric.

(Urmare.)

Liniștit pe deplin în aceasta privință, el se întoarse după aceea cătră oaspele seu și-i zise:

— Anchidime! eu am încredere în tine, altminterlea nici n'aș fi stat de vorbă cu tine. Sunt sărac și me lupt din greu cu necazurile neajunsului; cu toate aceste n'aș vrea ca mâne să fiu tras în țapă sau frânt în roată. Tu știi ce pericol atârnă deasupra capului meu, eu înse nici acum nu știu pentru ce-mi pun viața în joc.

— În rândul trecut nu ți-am dat douezeci și cinci de galbini? — îl înfruntă Anchidim.

— Dacă zici că mi-ai dat, poate să fie adevărat. Eu înse nu știu nimica despre aceasta. Am o memorie de tot slabă.

Anchidim scoase acum din buzunar o pungă de piele și o puse pe masă.

Gyuri se aruncă lacom la ea și luând-o în mână o purtă de câteva ori în sus și în jos, ca și când i-ar cântări greutatea.

— Numără-i, dacă nu te încrezi — zise Anchidim. — Vei vedea că nu te-am înșelat nici cu un gologan. Cincizeci de galbini e o sumă frumoasă și rotundă, pentru care se plătește să te scoli pe câteva ceasuri din pat.

Gyuri întinse nevastei sale punga și apucând în mână legătura de chei, zise:

— Târgul e încheiat; tu mi-ai plătit cincizeci de galbini și eu sunt dator să te las pe un ceas în cela călugărului Saschi. Să mergem deci!

Părcălabul puse mâna pe clanță, când Anchidim îl opri zicând:

— Gyuri! dacă ai fi tu un om care nu se teme de toată umbra, aș avea de grăit câteva vorbe între patru ochi.

Nevasta păzitorului de robi la moment părăsi odaia, fără de a așteptá să fie provocată la aceasta de bărbatul seu.

— Suntem numai noi — grăi Gyuri.

— Fugit-au mulți robi din temnița aceasta? — îl întrebă acum Anchidim.

— De când împlinesc eu slujba de îngrijitor, nici unul n'a fugit — răspuse cu fală Gyuri.

— Domnii de la putere au atunci încredere mare în tine.

— Da. Csáky și ceilalți domni de la cârmă pe mine me puseră păzitor peste cei mai periculoși prizonieri. Despre aceasta te-ai putut convinge chiar și tu, știind că vestitul Baba Novac și călugărul Saschi sunt dați în paza mea.

* Din colecțiunea: „212 Balade și legende pop. cu 18.000 versuri“, espusă la expoziția Astei în Sibiu.

— Și cât îți plătesc pentru munca ta?

— Mi-e și rușine să-ți spun... Leafa mea e de ajuns să nu pier de foame, de trai liniștit înse nici vorbă nu poate fi.

Anchidim stătută pe cugete câteva momente, cum-pănind în sine vorbele ce se pregătia să le rostească.

— Gyuri! — zise bătrânul de-odată, apucând mâna părcălabului. — Eu îți propun un târg, în care de-odată ai dobândi o sumă atât de însemnată că n'ai mai fi nevoit să-ți petreci viața între aceste ziduri mucezite.

Pe fața lui Anchidim se ivi o rază de speranță, când la lumina opaițului văzu strălucind în ochii lui Gyuri nesațioasa lăcomie de bani.

— Ai primit dela mine până acum șeptezeci și cinci de galbini pentru o slujbă de două ceasuri — continuă bătrânul. Dacă ai avea tu curaj să-mi împlinești încă o cerere, ți-aș pune în mâni o pungă grea de două sute de galbini.

— Și ce ai pretinde să-ți împlinesc pentru aceasta sumă?

— Nimic extraordinar. Într-o noapte să dormi mai greu ca de comun și să nu observi că Baba Novac și Saschi au reușit a face o gaură în zidul temniții.

— În ziua următoare apoi plebea Clujului să se desfăteze în chinurile sermanului Gyuri, cum călăul între risete și bațjocuri grosolane îi frânge membrele în roată — întregi părcălabul. — Ce folos aș avea eu atunci de banii tei, Anchidime?... Nu mi-am perdut încă mințile să fac așa ceva. Să mergem, dacă vrei a vorbi cu Saschi, timpul tace și trece. E posibil că peste un ceas nu ți-oi putea sta la dispoziție. Or cât e de mare încrederea ce domnii dela cărmă o au în mine, aceea totuș are și țermuri.

(Va urmă.)

Tit Chitul.

Evantaliul doamnei Windermere.

Piesă teatrală în 4 acte de Oscar Wilde.

(Urmare).

Scena 2.

Aceiași; Mrs. Erlynne.

Parker. Mrs. Erlynne.

Mrs. Erlynne. (în toaleta minunată, întră măiestoasă; lady Windermere își strânge spazmotic evantaliul în mâni și-l scapă apoi; se închină rece înaintea mrs. Erlynne, care face compliment și întră mai înăuntru).

Darlington. Ți-ai scăpat evantaliul, lady Windermere, (il apucă de pe dușamale și îl întinde).

Mrs. Erlynne. Azi a douaoră: bună seară, lord Windermere — ce drăgălașă e soția d-tale.

Lord Windermere. Mare cutezanță de-a veni aici.

Mrs. Erlynne. (suride) Cel mai cuminte lucru, care îl făcui în viață. Azi seară vei fi foarte atent față de mine... Mi-e frică de dame. — Me vei recomandă la unele... Cu bărbații ne vom înțelege ușor.. Bună seară, lord Augustus. În vremile din urmă, m'ai neglijat cu totul. De ieri nu te văzui, și mi-e teamă că mi te-ai făcut necredincios? Toți mi-o spun...

Augustus. Permite-mi, mrs. Erlynne, să-ți dovedesc...

Mrs. Erlynne. Oh nu, dragă lord Augustus, d-ta nimica nu știi dovedi; astă e trăsura cea mai simpatică a d-tale.

Augustus. Oh, dacă d-ta descoperi trăsuri sim-

patice în mine... (povestesc; lady Windermere se preumblă agitată în odaie, privind mereu spre mrs. Erlynne).

Darlington. Cât de palidă ești!

Lady Windermere. Lașii sunt palizi.

Darlington. Ești obosită; vino pe terață.

Lady Windermere. Bine. Parker, adă-mi mantaua.

Mrs. Erlynne. (pășește spre lady Windermere) Ce frumos e luminată terața; lady Windermere. Îmi vine în minte palatul prințului Doria din Roma. (Lady Windermere salută mișcându-și capul, rece, și dispăre cu lord Darlington). Ah, mrs. Graham, cum te simțești? Nu e mătușă d-tale dama aceea, lady Jedburgh? Aș dori să o cunosc!

Graham. (în perplexe — nervos) Oh, dacă dorești... Iubită mătușă, permite-mi, să-ți recomand pe mrs. Erlynne.

Mrs. Erlynne. Îmi pare bine, că pot să te întâlnesc lady Jedburgh. (șade lângă ea pe divan) Verișorul d-tale și eu suntem prieteni... Me interesez mult de cariera lui politică. Sunt convinsă, că va avea succese, căci e conservator în gândire, și radical în grai; în zilele noastre e bine astfel! — Pe lângă aceste, e minunat orator. Dar cu toții știi dela cine a erezit acest talent. Lord Allendale îmi spuse ieri în Hyde Park, că mrs. Graham vorbește aproape ca mătușă-sa...

Lady Jedburgh. Ești nostimă, și me devotez mult cu complimentul acesta. (Mrs. Erlynne suride; povestesc mai departe).

Dumby. (către Graham) Ai recomandat pe mrs. Erlynne, mătușei tale?

Graham. Fusei silit, prietene. Femeea aceasta ne poartă de nas. Face ce voiește cu noi. Și nu știi cum o face...

Dumby. Sperez, că pe mine nu me va agrăi!

Mrs. Erlynne. (către lady Jedburgh) Joui? Bucuros. (se ridică și zice rizând lui lord Windermere) Ce curios, a face complimente sgriptoroaicelor. Dar ele poftesc aceste complimente...

Lady Plymdale. Cine e acea femeie în toaleta aceea minunată, care povestește cu lord Windermere?

Dumby. Nici idee n'am... E, ca un roman francez mizerabil în ediție strălucită, pentru folosința proprie a Angliei.

Mrs. Erlynne. Deci sermanul Dumby se legă totuși de lady Plymdale? Se vorbește că lady este foarte jeloasă. Așa se vede, că Dumby nu se grăbește de-a se apropia de mine. Îi este teamă de lady. Femeile cu păr bălai, sunt totdeauna grozave. Totuș d-ta vei fi cel dintăiu dansator al meu, lord Windermere. (Lord Windermere își mușcă buzele și își încruntă fruntea) Lord Augustus va fi jelos pe d-ta. (Augustus pășește spre ei) Lord Windermere este hotărît să dansez cu el mai dintăi, și fiindcă sunt în casa lui, nu pot face altfel. Doar' știi, că aș dansă cu d-ta mult mai bucuroasă?!...

Augustus. De aș fi convins despre asta mrs. Erlynne...

Mrs. Erlynne. Ești ferm convins! — Aș dansă toată viața cu d-ta, făr să me urăsc.

Augustus. Mulțumesc — mulțumesc. D-ta ești femeea cea mai adorabilă de pe lume.

Mrs. Erlynne. Cât de draguț te-ai exprimat — atât de sobru și sincer. Vorbele acestea îmi plac. — Ca mulțumită, îți bizuesc în grija d-tale buchetul meu. (Merge spre sala de dans condusă de brațul lui lord Windermere). Ah, mrs. Dumby, bună seara! Îmi pare reu, că în timpul din urmă, m'ai cercetat de trei ori și nu m'ai găsit acasă. Vino vineri la prânz!

Dumby. Bucuros!

Lady Plymdale. (Privește revoltată spre Dumby; lord Augustus — în mână-i buchetul — merge alături de mrs. Erlynne și Windermere, în sala de dans).

Lady Plymdale. (Către Dumby.) Ce om răutăcios ești tu! Un cuvânt nu-ți este sincer. De ce ai zis mai înainte că n'o cunoști? Și ai cercetat-o de trei ori! Nu — vei prânzi la ea — m'ai înțeles?!

Dumby. Laură dragă, nici pomană de asta...

Lady Plymdale. Nici numele ei nu mi l-ai spus. — Cine-i?...

Dumby. (Răcăiește și-și mângăie părul.) Da... Hî... Cum o cheamă?... Da... Mrs. Erlynne!!...

Lady Plymdale. Femeea aceea!...

Dumby. Lumea o cunoaște prin numele acesta.

Lady Plymdale. Interesant. Foarte interesant! Trebuie să o privesc de-aproape. (Înnaintează la ușa sălei de dans și privește în lăuntru.) Grozave lucruri am auzit despre ea. Se zice că nimicește pe lord Windermere, și iată, lady Windermere, *damă strictă*, totuș o rabdă în casă-i... Amusant... Bună femeie poate fi, care face lucruri d'aceste. — Totuș să te duci la ea vineri, la prânz.

Dumby. De ce?

Lady Plymdale. Căci voiu să duci pe bărbatu-mi care, în timpul din urmă este curtenet de nesuferit. — Femeea aceasta se potrivește cu el. Mrs. Erlynne îl va trage pe sfoară — până se va urî de el, și până atunci eu voiu fi liberă. Să-mi crezi, că femei de pănura doamnei Erlynne sunt foarte utile pentru noi — *ele întăresc stâlpii căsătoriei noastre.*

Dumby. Ești enigmă!...

Lady Plymdale. Măcar de ai fi și tu enigmă!

Dumby. Sunt — pentru mine. Pe lume eu sunt unicul om, pe care aş dori să me cunosc din fir în păr; în clipa asta nu sperez împlinirea dorinței acesteia. (Între în sala de dans. Lady Windermere și Darlington vin de pe terasă.)

Scena 3.

Lady Windermere, Darlington.

Lady Windermere. Ah, vizita asta fuse insuportabilă. Acuma înțeleg rostul vorbelor dtale spuse la tee, azi după ameazi. De ce nu mi-ai spus toate, fără sfială? Asta ți-ar fi fost datoria!

Darlington. Nu putui. Bărbat onest nu poate spune astfel de lucruri despre un alt bărbat. De aş fi știut, că bărbatul dtale te va sili să inviți acea femeie, ți-aş fi spus totul. Atunce te-aş fi scăpat de acest scandal monstruos.

Lady Windermere. Nu eu am invitat-o, bărbatul meu dorise să fie de față și femeia aceea la balul nostru — de și-l rugai să nu o invite. Ah, simțesc că aceasta casă este murdărită. Sunt convinsă, că femeile me batjocoresc. — Uite, ce fericită dansează cu bărbatu-mi! — Meritat-am soartea asta? — Viața mea i-am oferit-o. El o primi. Mi-o supse și mi-o strică. Am decăzut înaintea mea. Și n'am curagiu. Sunt lașă.

Darlington. Precum te cunosc, eu ți-aş propune să nu trăești împreună cu acest bărbat... Ce viață este viața cu el? Simțești că ori ce cuvânt al lui este mincinos. Simțești că este mincinoasă privirea lui! E mincinos glasul-i, atingerea-i, iubirea lui! Se va reîntoarce la dta, ca să-l mângăie, când altele îl vor

plictisi. — Se va reîntoarce la dta, purtând icoana unei femei streine în inimă, și atunce vei avea datoria să-l învingi. Dta vei fi masca vieții lui adevărate, haina, care vei acoperi taina lui.

Lady Windermere. Adevăr, adevăr! — Dar către cine să me adresez? Dta mi-ai zis că vrei să-mi fii prieten, lord Darlington — spune-mi ce să fac? Voiești să-mi fii prieten?

Darlington. Între femei și bărbat nu există prietenie, numai pasiuni: ură, adorare, amor — dar prietenie nici odată. Te iubesc...

Lady Windermere. Nu. Nu!

Darlington. Te iubesc, te iubesc. Dta îmi ești unica scumpete în lume. — Te ferește bărbatul? Nu! — Eu îți ofer viața mea.

Lady Windermere. Lord Darlington!

Lord Darlington. Viața și sângele! — Le primește; te iubesc... iubesc, precum n'am iubit ființă existentă nici odată. Te iubesc din clipa de când te-am cunoscut, te iubesc orb, nebunește. Atunce n'ai știut — acuma știi. Părăsește casa asta la noapte. Nu voiu să zic că lumea te-a silit să faci acest pas. Lumea nu-o prețuim mult. Sunt clipe înse, când omul trebuie să se decidă, dacă dorește să-și trăiască viața în întregime, perfectă, ori de dorește să trăiască viață dejosită și putredă. Pentru dta sosită aceasta clipă — alege!

Lady Windermere (se depărtează de el. Privește spăriată spre Darlington.) N'am curagiu!

Darlington. (În urmă-i.) Aibi!... În șase luni, în șase luni lungi dureroase, se vor sfârși durerile d-tale Margaretă, idealul meu! Vei fi soția mea. Soția. — Ce ești acuma d-ta? O altă femeie ocupă locul pe care ar trebui să-l ocupi d-ta. — Oh păărăsește casa asta, păărăsește-o, cu cap ridicat și zimbînd, curăgioasă. Intreaga Londră va ști cauza necredinței d-tale. Și nimeni nu te va muștră pentru fapta-ți. Și dacă te va muștră cineva — ce-ți pasă! Ai pricinuit păcat pentru el? Care-i păcatul? Dacă bărbatul păărăsește femeia sa onestă pentru o femeie stricată, ori dacă femeia rămâne mai departe sub un acoperiș cu un bărbat, care-o spurcă. Odată mi-ai zis, că în *afaceri de-aceste* nu cunoști glumă. Vino deci din casa asta — Aibi curagiu, și fii credincioasă pentru însăși!

Lady Windermere. Mi-e teamă să rămâi credincioasă mie. Mă voiu gândi asupra lucrului! Voiu mai aștepta. Soțul poate să fie iar al *mieu*.

Darlington. Și l-ai iertă? Deci totuș nu ești precum te crezui. — Ești tocmai ca celealalte femei! Mai bine suferi orice, decât să duci răsboi împotriva superstițiunilor omenesti, precând laudele lumești le desconsideri. Ai dreptate — d-ta n'ai curagiu.

Lady Windermere. Ah, lasă-me să me gândesc asupra lucrului. Permite-mi să nu-ți răspund firm.

Darlington. Acuma să-mi răspunzi, ori niciodată!

Lady Windermere. Deci: *niciodată*. (Pauză.)

Darlington. Imi omori inima.

Lady Windermere. Inima mea este ucisă de mult. (Pauză.)

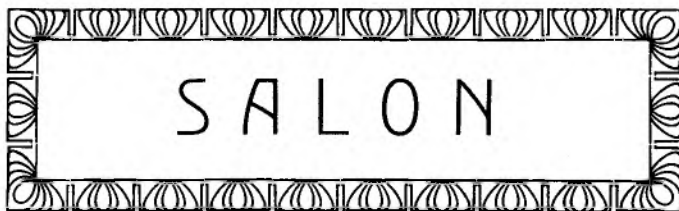
Darlington. Mâne voiu părăsi Anglia. Nu me vezi mai mult. Azi seară am vorbit pentru cea din urmădată cu d-ta. (Iese.)

Lady Windermere. Cât de singură rămasei în vieată, singură, singură. (Muzica amorțește; prințesa Berwick împreună cu Paisley, vin rizând, clevetind; din sala de dans ies oaspeții).

(Va urmă.)

Emil Isac.

Regele și serbările din Sibiiu.

Inaugurarea Muzeului etnografic și istoric al Asociațiunii a fost precedată de un act, care a dat serbării o însemnătate și mai mare.

S'a cetit respunsul Maj. Sale la invitarea comitetului Asociațiunii d'a lua parte la inaugurarea muzeului.

Sala înșesată de elita societății românești a ascultat respunsul în picioare, sub impresiunea unei emoțiuni care a umplut toate inimele de bucurie, căci momentul acesta a fost rar în viața poporului român, un moment în care Majestatea Sa se adresează direct la Români.

Respunsul cetit în traducere românească este următorul:

„În senzul rescriptului cabinetului Maj. Sale c. și r. ap. adresat ministerului a latere, M. Sa imp. și reg. ap. s'a îndurat prea grațios a ordoná, ca să se exprime cea mai înaltă mulțumită pentru invitarea ce i s'a făcut pentru serbările aranjate din incidentul deschiderii Muzeului etnografic și istoric nou edificat al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român cu sediul în Sibiiu și totodată să se exprime sincerile regrete că din cauza altor ocupațiuni nu poate participa la această serbare.

În consecința recercării numitului dn ministru, conform ordinului dlui ministru reg. ung. de interne adresat mie cu datul de 15 l. c. sub nr. 5452 preș., am onoare a înștiința prezidiul Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român.

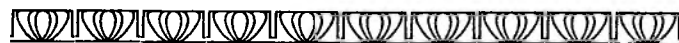
Sibiiu, 16 august 1905.

Gustav Thalmann

comite suprem și comite al Saxonilor.“

În mijlocul bucuriei generale, Pr. C. Sa vicarul episcopesc Vasile Mangra din Oradea-mare a făcut următoarea propunere care a fost primită unanim:

„Autograful preînalt al M. Sale să se treacă la procesul verbal în textul original și în traducere românească. Totodată, Asociațiunea prin o adresă omagială să dea expresiune sentimentului de alipire și de credință neclintită a poporului român cătră tron și patrie.“

Discursul președintelui Iosif Șterca Șuluțiu

la deschiderea adunării generale a Asociațiunii, în Sibiiu la 6 19 aug. 1905.

(Fine.)

9. Funcționari la bancă avem 460. Membri la Asociațiune sunt 77, anume 8 pe viață și 69 ordinari.

10. Parochii sunt 2402. Membri la Asociațiune sunt 22, anume: 1 fundator, 4 pe viață și 17 ordinari.

11. Medici români sunt 110. Membri la Asociațiune sunt 55, anume un fundator, 8 pe viață și 46 ordinari.

12. Notari publici români sunt 7. Membri la Asociațiune sunt 3, anume 2 pe viață și 1 ordinar.

13. Ziare române sunt 24 cu 41 redactori și proprietari. Membri sunt 8 ordinari.

14. Oficieri români activi și în pensie sunt 220. Membri sunt 17, anume 3 fundatori, 3 pe viață și 11 ordinari.

15. Comune politice sunt membri 56, anume 16 fundatori, 39 pe viață și 1 ordinar.

16. Funcționari la justiție sunt membri la Asociațiune 16, anume 1 fundator, 8 pe viață și 7 ordinari.

17. Funcționari la administrație sunt 26 membri la Asociațiune, anume 2 fundatori, 4 pe viață și 20 ordinari.

18. Silvicultori sunt membri 9, anume: 1 fundator, 8 ordinari.

19. Funcționari conzistoriali sunt membri ordinari 7.

20. Alți funcționari membri 26, anume: 1 fundator, 3 pe viață și 22 ordinari.

21. Doamne sunt membri 41, anume: 2 fundatori, 6 pe viață și 33 ordinari.

22. Studenți membri sunt 2, anume: 1 fundator și 1 pe viață.

23. Notari comunali sunt membri 72, anume 1 fundator, 5 pe viață și 66 ordinari.

24. Ingineri membri sunt 6, anume 1 fundator și 5 ordinari.

25. Privatați sunt membri 25, anume: 5 pe viață, 20 ordinari.

26. Proprietari sunt membri 122, anume: 13 fundatori, 41 pe viață și 68 ordinari.

27. Neguțători sunt membri 37, anume: 4 pe viață, 33 ordinari.

28. Meseriași sunt membri 17 ordinari.

29. Corporațiuni sunt membri 13, anume 2 fundatori, 4 pe viață și 7 ordinari.

Membri în direcțiunea băncilor românești sunt 700, nefiind înse cu acest titlu înregistrați, n'am putut aflá, câți sunt membri la Asociațiune. Cred că mulți trag tantieme fără de a contribui și pentru Asociațiune ceva. Sic non itur ad astral!

Care va să zică: trei milioane de Români, cari după Originea, poziția geografică, valoarea numerică și virtuțile lor militare și cetățenești sunt chemați a ocupa un loc de onoare în concertul popoarelor, pe acest pământ sfânt, udat de sângele și de lacrimile străbunilor, au la cea mai veche și mai importantă instituțiune culturală-națională numai 1475 membri, iar peste 8000, cari datori ar fi să sprijinească Asociațiunea, nu contribue nimic. Și este știut, că sunt datorințe cari nu sunt prevăzute în codicele civil și criminal, dar le prevede codicele moral, care obligă cu atât mai mult. Afară de categoriile amintite, mai avem o categorie: membri ajutători, cu taxă de 2 coroane la an. Aceștia sunt afară de vreo câțiva preoți și învățători, toți, țărani: cu totul 285 înși.

Câți funcționari de stat, ingineri, proprietari, comercianți, meseriași și alți privați sunt peste tot, cari ar putea contribui? — N'am putut aflá. La comune politice și bisericesti n'am reflectat. La țărani tocmai nu. Aceștia sunt storși de multele dări, aruncuri și alte năcazuri.

Cu toate acestea înțeleptul și inteligentul nostru țăran, unde vede că domnii de român premerg cu bune exemple, contribue bucuos.

Domnilor români, cari până acum au stat de parte de noi, le punem la inimă: să creadă în puterea de viață a neamului românesc, și să nu uite că: „Românului numai Românul îi poate ajuta“.

Revin la sfatul dlui Mocsonyi, la care din parte-mi ca întregire aș mai adăugă: Adevărată zi epocală va fi aceea, când nu vom mai avea analfabeți, sau cel puțin nu mulți.

Să dăm carte în mâna țaranului nostru talentat și doritor de carte, ca să-și cunoască drepturile și datoriile sale, valoarea sa. Atunci nu va mai putea fi exploatat ca o vacă bună de muls.

Să-l iubim pe țaran, dacă vrem ca și el să ne iubească, mai ales noi Românii suntem datori, pentru că mai toți au crescut cu prescura țaranului și se susțin din sudoarea lui. Apoi tot cu ce ne putem mândri, dela el avem. Țaranul ne-a păstrat limba, legea, portul, doina, renumele de viteaz, dafinile și tot ce poartă caracter românesc.

În ziua de azi națiuni domnitoare, cu puternică aristocrație, mărturisesc, că adevărata bază a statelor e puterea ce residă în țărănime.

Scriitorii maghiari, acum după 391 de ani constată, că marea nefericire, catastrofa dela Mohács, care aruncase țara pe 100 de ani sub jugul turcesc, a fost înstrăinarea țaranilor de către domni. De față au fost pe câmpul de bătălie: Regele, primatele țării, doi arhiepiscopi, 5 episcopi, supremul jude al țării, înalta aristocrație, dar' cu toții au perit pe câmpul de luptă cu alți 24.000 ostași. De ce?! Pentru că inima țaranilor n'a fost cu „domnii“. Aceștia, 12 ani mai înainte, în dieta din 19 novembre 1514 aruncaseră țărănimea în robie.

„Historia est vitae magistra“.

Comitetul central a fost de repeți-ori atacat, că: „Nu face literatură, nu subvenționează școlile avizate la ajutor, face prea puțin pentru popor, și că peste tot nu progresăm“. Li-s'a răspuns acestora că nu e chemarea comitetului central de a face literatură, nici e posibil din 2000 fl., cari ne-au stat la dispoziție, a subvenționa peste 1000 de școli avizate la ajutor.

Dar înșire-se toți sub steagul Asociațiunii, câți stau la o parte nepăsători, și comitetul central va afla căile prin cari să vie în ajutorul țaranilor, între altele prin angajarea și premiarea învățătorilor ambulanți și a altor specialiști în științele agronomice, cari vor avea să țină prelegeri din toate ramurile economiei, precum și alte învățături moralizatoare, instructive și folositoare.

Că n'am progresat, aceea o pot afirmă oameni cari cred că lumea a fost întotdeauna precum e în ziua de azi. Aceia nu l-au văzut pe țaran, precum l-am văzut eu, trăgând jugul din zori de zi până în amurgul serii, în brazda stăpânului, așa precum l-a descris baronul Kemény Gábor în cartea sa: „Nagyenyed és vidékének veszedelme“. Dânsul zice că: „Iobagiu și Valah sunt doue cuvinte sinonime, și înseamnă: Sclav călcat în pulbere, care trăește sub tiranie“.

Aceia nu știu, că până la anul 1848 aveai să străbați unele comitate de-a lungul și de-a latul până ce dădeai de o familie românească, domni români, cari se și mărturisiau în public că sunt Români. Firește pe acele timpuri singur nobilul eră domn.

Noi bătrânii ne mai aducem aminte de acel domn de român din Cluj, care de dorul și de dragul limbei românești mergea în zile de târg la marginea orașului,

pe unde sosiau țaranii, ca să poată vorbi cu ei „românește“, neobservat de nimeni.

Străinii sunt în privința aceasta cu mult mai drepti, dânșii mărturisesc, că nici un popor din țară, în timp atât de scurt, cu mijloace așa de modeste, așa progres frumos n'a făcut ca noi Românii. Iar la aceasta își va avea și Asociațiunea partea sa. Și dacă comitetul central n'ar avea nimic altceva la activul seu singurul fapt e un imens progres, că aici în Sibiu, unde până la anul 1848 privilegiile orașului opriau chiar și pe nobilimea maghiară de a-și cumpără proprietate, cu atât mai puțin putea un biet valah, azi noi Asociațiunea suntem cel mai mare proprietariu de case și avem cele mai frumoase case din Sibiu. S'au găsit înse și astfel de Români, cari și acest palat l-au criticat. Se înțelege, Români cari nimic n'au contribuit pentru muzeu. Aici e locul să amintesc, că școala civilă de fete, pe care ministrul de culte și inspectorii regești de școli au cercetat-o, au aflat-o corespunzătoare și au lăudat-o. Această școală a fost frecventată dela a. 1887 până acum de 1008 eleve. N'a scăpat nici această școală de critică reuțioasă; cei ce știu înse ce mare influință are o femeie cu bună creștere, precum se cresc aici în internat copilele noastre — acela anumai laudă va aduce acestui institut și va fi îndatorat să mărturisească, că această școală e o mare creațiune, ce Asociațiunea a sevârșit. Anul acesta s'au făcut însemnate îmbunătățiri; mai ales din punct de vedere igienic și al siguranței personale a elevelor, amenințată prin un canal deschis ce trecea de-a lungul grădinii. Această grădină, unde-și petrec elevele tot timpul liber, a fost transformată într'un frumos și elegant loc de petrecere. Pentru trebuințele școlii civile de fete, dela înființarea ei până azi a spesat Asociațiunea în total: 101.149 coroane.

Un alt ziar român, al cărui redactor nu-i membru la Asociațiune, zilele trecute zise: „Iată pentru domni făcut Asociațiunea destul: Școală de fete superioară, Enciclopedie, Muzeu cu casă națională proprie, etc.“; dar' pentru popor, o ce puțin s'a făcut!“

Avem la școala civilă de fete 95 eleve: 66 interne și 29 externe. Dintre aceste sunt: 15 fete de țărani, 24 de preoți, 11 de notari comunali, 2 de învățători, 7 de funcționari, 14 de neguțători, 2 de meseriași, 3 de ofițeri, 4 de avocați, 3 de medici, 4 de proprietari, 6 de arandători.

Dintre acestea sunt 15 din România și una din Bucovina. Părinții acestora sunt proprietari, funcționari sau neguțători. Cele din Ardeal și Ungaria sunt fete de țărani, sau din familii țărănești.

Fete de aristocrați n'am avut și n'avem, din simplitudinea motiv, că suntem un neam de oameni democrați, fără aristocrație.

Dacă Barițiu și baronul Ursu, cari și în mormânt sunt fala neamului nostru, cari cu atâta dragoste au lucrat împreună cu noi pentru această școală, ar învia din mormânt și ar vedea cu ce absurdități li-se mulțamește, scârbiți de atâta ingrătitudine s'ar întoarce în mormintele lor.

Cum adevărat? eră mai bine să fi lăsat și pe ma departe, ca fetele de „domni“ să umble în școli străine? Și a fost o greșală, că fete de „domni“ în școala aceasta au învățat a vorbi „românește“?

Suntem atacați, că nu facem literatură, iar dacă am făcut Enciclopedia, cea mai mare și mai folositoare operă literară, fără de care istoria contimporană nu numai ar fi mancă, dar generațiunea de azi ajungea de

batjocură și ar fi necinstit memoria atâtor bărbați vrednici, ale căror fapte și jertfe rămăneau necunoscute posterității, — totuși suntem apostrofați că: am făcut-o pentru „domni“. Muzeul încă pentru „domni“ l-am făcut. Minunat reson!

Nu ne-am așteptat la laude, cunoaștem noi bine proverbul german: Undank ist der Welt Lohn!

Dar' insulte nu suferim!

Amintesc la acest loc și de frumoasa bibliotecă ce se află în acest palat, în care se găsesc zece mii de volume.

Biblioteca mai înainte puțin îngrijată, a fost din fundamente aranjată, catalogisată și pusă în ordine cu mult zel de domnul protopop Togan, bibliotecarul nostru. Când ne-am mutat aici din vechiul birou, d'a capo a trebuit să treacă acele zece mii de volume prin mâinile dlui bibliotecariu, până ce s'au mutat aici și s'au așezat iară la locul lor. În timpul mai nou s'a completat biblioteca cu multe cărți de valoare, și s'ar procura tot ce ne face trebuință, dacă nu ni-ar lipsi mijloacele.

Aici e locul să spun că în țările civilizate s'a pornit o adevărată goană în contra scrierilor de contrabandă, de speculă, așa numite buruene literare, cari otrăvesc și încurcă mintea și inima țăranului și a tinerețului. La noi ori ce scriere netrebnică ar fi, își găsește vre-un ziar, care o laudă și o recomandă, fără a fi citit. Prin aceasta publicul românesc își perde și puținul gust de citit, ce-l are; iar scrierile de valoare le mănca pulbera prin librării, căci domni de român nu prea cumpără cărți românești, spun librării.

Ce pond se pune în vechime pe cărți și biblioteci, servească un exemplu din trecutul orașului Sibiu. În anul 1357 avea acest oraș o școală și aproape 200 vol. de cărți.

„O astfel de comoară trebuie apărată — ziceau cetățenii — și au zidit în anul 1366 ziduri de apărare.

Comitetul central dela început până acum a împărțit ca stipendii pentru studenți, ajutoare pentru meseriași și pentru școale, pentru cumpărarea de cărți în bibliotecă — și premii pentru lucrări literare, cu totul 120.665 cor. 80 fileri.

Minuni, ce e drept, comitetul central n'a făcut, pentru că: „Non datur saltus in natura“, dar că n'ar fi făcut tot ce a fost posibil, aceasta numai aceia o vor putea afirma, cari sufer, în zisa poetului, de: „a pismei reutate“. Onorata adunare generală făcând us de dreptul seu suveran, va apreția, dacă comitetul central a satisfăcut datoriilor impuse de statute?

Am crezut de a mea datorie de a nu trece cu graba „ut videatur aliquid fecisse“, și de a atrage atențiunea întreg neamului nostru la marele reu ce ne amenință prin indiferentismul ce s'a încuibat la noi.

Am lucrat înse după înțeleptul sfat al celebrului bărbat de stat și istoric francez, Guizot, care a zis: „A judecă omenimea cu asprime și a o iubi ferbinte; a-i cunoaște reul, dorindu-i vindecarea, este sublimul principiu al evangheliei“.

După acestea, salutându-ve, domnilor și fraților, de bunăvenire în casa neamului românesc, declar ședința de deschisă.

Serbările dela Sibiu.

Mercuri la 10 23 august.

Conferența d'irectorilor de bănci. Mercuri la 10/23 august înainte și după miazăzi s'a ținut conferența directorilor de bănci, sub prezidiul dlui Parteniu Cosma, secretar adhoc dl I. Lăpădatu.

Tinerimea la mormântul lui Șaguna. Studențimea universitară a trimis o deputație la mauzoleul mitropolitului Șaguna în Reșinari, depunând pe mormânt o cunună. — Tot acolo s'a dus și în numele studențimii macedo-române o deputație, care a fost primită cu mare entuziasm de tot satul. La mausoleu s'a serbat un parastas solemn, după care dl dr. Leonte a ținut un discurs.

Conferență despre Macedonia. După miazăzi la orele 5, profesorul V. Diamandi din Salonic și redactorul „Românului dela Pind“ ce apare acolo, a ținut o conferență în sala dela „Unicum“ despre „Starea Românilor din Macedonia“ ascultat cu mare interes și aplaudat cu entuziasm.

Concertul Carmen. Seara la orele 8 $\frac{1}{2}$ Corul „Carmen“ din București, condus de profesorul de conservator D. G. Kiriak, a dat un concert în sala otelului „Unicum“, care a reușit escelent și a întrunit lume imensă. În programă au fost mai multe piese românești cari au încântat tot publicul.

Joi în 11/24 august.

Conferența dlui A. Mocsonyi. Joi dimineața la 9 dl dr. V. Braniște a citit în sala festivă a Muzeului conferența dlui Alexandru Mocsonyi intitulată: „Credința și știința“. Lucrarea plină de cugetări profunde, a fost citită cu multă pătrundere, care a atras atențiunea tuturor și aplausele salei întregi.

Peregrinaj la Avrig. După miazăzi la orele 2 studențimea română adunată de pretotindenii a făcut un peregrinaj în comuna Avrig, la mormântul lui George Lazar redeșteptătorul României și a depus pe mormânt o cunună cu inscripție.

Carmen la Săliște. În același timp societatea corală Carmen a făcut o excursiune la Săliște, unde i s'a făcut o primire foarte călduroasă.

Concertul Ștefanescu și Millea. Seara la orele 9 tenoristul Ștefanescu și flautistul Millea au dat un concert care a reușit foarte bine.

Vineri la 12/25 august,

După miazăzi s'a reprezentat a doua oară „Fântâna Blanduziei“, seara drama „Necinstiții“ de Girolamo Rovette.

Supărarea dlui N. Iorga.

Văzându-ne cu dl N. Iorga la serbările dela Sibiu, am aflat că e supărat foc pe mine, căci în sesiunea generală din urmă a Academiei Române, în comisiunea de premii, am votat contra premiării lucrării sale prezentate la concurs — și pentru că am publicat în „Familia“ portretul dlui dr. Ion Sirbu, un adversar al seu.

Surprins de aceasta supărare, am încercat a-l convinge, că eu totdeauna am fost un admirator al activității sale literare, deci nici la votarea dela Academie, nici la publicarea acelui portret, nu am fost condus de conșiderații personale.

La concursul dela Academie dsa a obținut un singur vot, deci și cu votul meu avea numai doue dela 9 votanți. Iar încât privește publicarea portretului dlui dr. I. Sirbu, asta nu s'a făcut din considerație că dânsul ar fi dujmanit cu dl N. Iorga, ci numai din motivul că a obținut premiul cel mare de 12.000 lei, precum aș fi publicat portretul ori cui care ar fi luat premiul acesta.

Di N. Iorga înse nu s'a mulțămît cu lămuririle date, ci în numărul din duminica trecută a revistei sale „Sămănătorul“, ocupându-se de discursul meu de deschidere la adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român, în loc de a remănea obiectiv și a spune părerea sa calm, cum a făcut toată presa dela noi, se năpustește asupra mea cu toată mânia și ura, cu o rară violență și la dsa.

Iată ce am pățit eu, pentru că la concursul premiilor Academiei Române nu am dat dlui N. Iorga al doile vot și pentru că am publicat în „Familia“ portretul dlui dr. Ion Sirbu, care a obținut premiul cel mare al Academiei.

Iosif Vulcan.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Serată muzicală-teatrală în Erașov. Corul bisericeii române gr. or. din Brașovul-vechiu a aranjat în preseara de Stă Mărie, 14 27 august, o serată muzicală-teatrală, cu concursul dșoarei Melania Zajic, pianistă dela conservatorul din Budapesta, în sala otelului „Orient“ nr. 1. Corul bărbătesc a cântat un marș de G. P.; declamațiune, „Sentinela română“ de V. Alecsandri; „O ce farmec“ cor micst de Mozart, cu acompaniare de pian, dșoara M. Zajic; Canțonetă comică: Țiganul la doctor, de Speranță; Fantazia din opera „Faust“, solo de vioară, cu acompaniare de pian. Apoi s'a jucat „Drumul de fer“ comedie într'un act de V. Alecsandri. După teatru dans.

Concert și teatru în Lipova, Societatea de diletanți a tinerilor români din Lipova a aranjat la 15 28 august concert și reprezentație teatrală. Programul: 1. „Remas bun“, cor micst de A. Popovici. 2. „Ghiță și Mărioara“, operetă într'un act de Muntean, reprezentată de dl Ghiță Muntean și dșoara Mărioara Homorogan. 3. „Țiganul la vânat“, anecdotă de Th. D. Speranță, declamată de dl Vasiliu Papp. 4. Potpouri din opereta „Craiu nou“, de C. Porumbescu, cântată pe violină solo de Dimitrie Simea. 5. „Mama“, de G. Coșbuc, decl. de dșoara Mărioara Muntean. 6. „Biletul de tramvai“ comedie într'un act de G. Mărunțeanu, predată de: dl Grigorie Poenari, dșoara Draga Onu, dl Terențiu Ciorogariu, dșoara Emilia Sendrei. 7. „Barbu Iăutarul“, canțonetă comică de V. Alecsandri, predată de dl Iuliu Putici. 8. „Doinitorii români“, cor micst de A. Popovici. După concert dans.

Di Z. Bârsan la Teatrul Național din București. Aflăm din ziarele de peste Carpați, că dl Zaharia Bârsan, fost bursier al Societății pentru fond de teatru român, s'a angajat pentru anul viitor la Teatrul Național din București. Regretăm că tinerul artist n'a voit să rămână dincoace de Carpați, unde avea menirea să devină organizatorul teatrului românesc.

Concert și teatru în Ocna-de-fer. Corul Societății de cultură din Ocna-de-fer a aranjat la 15 28 august, la rugă, concert și reprezentație teatrală, cu următorul program: 1. „Calcă Române“ cor bărb. de * * 2. „M'ăș mărită“ cor micst de Sim. Popovici. 3. „Junimea parisiiană“ cor bărb. de Adam. 4. „Lugojana“ cor micst de

Ioan Vidu. II. „Ruga dela Chiseteu“ comedie populară într'un act, cu cântece și joc, de Iosif Vulcan. După reprezentație ne urmă dans.

Societatea corală Carmen din Eucurești la Lugoj a fost primită cu cel mai mare entuziasm. Concertul ce a dat la 7 20 august a fost o adevărată serbătoare artistică, la care au luat parte toți Românii.

Serată teatrală în Pecica. La 15 28 august s'a aranjat în Pecica o serată teatrală urmată de dans. Programul: I: „Pictorul fără voe“ comedie într'un act de Th. Speranță, declamată prin dl Efrem Țigu. „La oglindă“ poezie de George Coșbuc, declamată prin dșoara Florica Codoș. „Noi“ poezie de Oct. Goga, declamată prin dl Ioan Ghebeleş. — III: „Telegrama“ farsă în trei acte de Sever Secula.

Concert și teatru în Ciclova-montană. Corul vocal gr. or. român din Ciclova-montană a aranjat la 15 28 august concert și reprezentație teatrală. Programul: 1. Neidly: „Nu vezi floarea tremurândă“, cor bărb. 2. V. Magdu: „Nușca“, cor micst. 8. I. Vidu: „Auzi valea“, cor micst. 4. I. Vidu: „Pâc, pâc“, cor bărb. 5. Podoleanu: „Imn de serbare“, cor micst. II. „Ruga dela Chiseteu“, comedie populară în un act de I. Vulcan. După reprezentație dans.

Concert și teatru în Erad. Tinerimea română din Zarand a aranjat la 15 28 august în Brad un concert de coruri dat de corul improvizat al diletanților din Brad: s'a jucat comedia „Trei doctori“ localizată de V. A. Vlaicu. După reprezentație dans. Petrecerea s'a dat în folosul mesei studenților dela gimnaziul din Brad.

Petrecere declamatorică muzicală în Sighișoara. Inteligența română din Sighișoara și împrejurime a aranjat la 15 28 august, cu concursul câtorva elevi din seminariul Andreian din Sibiu o petrecere muzicală-declamatorică, sub direcțiunea clericului H. Preșmerean.

C E E N O U ?

Cât de puțin ne cunosc cei de dincolo se poate constată de multe ori prin informațiunile ce dau ziarele de acolo despre noi. Iată un caz nou care înse întrece pe toate celelalte de pân' acuma. Ziarul „Voința Națională“ în numărul seu dela 12 25 august ocupându-se de serbările dela Sibiu, scrie că „sub auspiciile Societății pentru fondul teatrului s'a înființat și un gimnaziu în Brad“. Și încheiă: „Prin acest mod, teatrul român a putut să devină și o operă de asistență publică“. Dacă un ziar de a doua mână ar publică astfel de informațiune comică, ne-ar stârni ilaritate; dar când o cetim într'un ziar de greutatea „Voinței Naționale“ trebuie să ne întristăm.

„Familia“ în tipografie românească. Am anunțat într'unul din numerele trecute, că în Oradea-mare s'a înființat o tipografie românească. Astăzi iată-ne și noi cu foaia noastră în noua tipografie. Doritori de a sprijini noua întreprindere, avem încrederea că aceea va mulțămi așteptările publicului. Proprietarul acestei tipografii, care ș-a luat numirea de „Patria“, dl George Magyar, român de origine din Sălăgiu, lucrează de mai mulți ani pe terenul acesta, în Transilvania și 'n Sălăgiu, de unde a venit în orașul nostru cu îndrăzneța dar laudabila hotărîre de a înființa aici o tipografie românească. O astfel de întreprindere aici, la marginea estemă a elementului românesc, are o însemnătate nu numai industrială, ci și culturală românească. De aceea dorim ca noua și prima tipografie românească, ce s'a înființat în orașul nostru, să fie sprijinită de publicul românesc.

Proprietar, redactor respunzător și edltor: Iosif Vulcan. (Strada Áldás nr. 14 296 b.)

TIPOGRAFIA „PATRIA“ ÎN ORADEA-MARE.